

Milan Špehar

ŠTO ČINIŠ, TO I ŽIVI! EUHARISTIJA – IZVOR SVEĆENIČKE DUHOVNOSTI

Prof. Dr. Milan Špehar, Teologija u Rijeci

UDK: 265.3:248[254+262.14+265.4]

Izlaganje na znanstvenom skupu

Za razliku od nekada, danas se sve više govori o svećeničkoj duhovnosti u pastoralu. S jedne strane, vidi se da i pastoral u sebi nosi nešto duhovnoga, a s druge strane da je svećeniku u pastoralu – upravo pastoralu radi – potrebno njegovati duhovnost. Ona ne može biti monaška nego mora biti nužno caritas pastoralis.

No glavni je i svakodnevni dio pastoralu euharistija, koja je ujedno izvor svekolike kršćanske duhovnosti, a posebno svećenika koji slavi i predvodi slavlje euharistije. Euharistija ima dimenziju i žrtve, dio koje je kenosis, Božje silaženje k čovjeku, i gozbe kao uzlaženja i kao anticipacija budućega vječnoga života.

Za svećenika je bitan način kako slavi euharistiju jer o tome ovisi svo njegovo daljnje djelovanje. O tome ovisi život „euharistije poslije euharistije“.

Euharistija nije i ne može biti sredstvo za osobnu duhovnost i osobno posvećivanje nego je njezin karakter nužno gozbeno-zajedničarski.

Caritas pastoralis i poticaj svećeniku na ređenju da živi što čini dio su jedne svećeničke duhovnosti.

Ključne riječi: euharistija, caritas pastoralis, kenosis, žrtva, gozba, euharistija poslije euharistije, adoracija.

* * *

ŽIVI ŠTO ČINIŠ

Na svećeničkom ređenju svakoga kandidata biskup pita hoće li pobožno i vjerno slaviti Kristova otajstva, hoće li dostojno i mudro navješćivati evanđelje, hoće li se danomice sve tješnje povezivati s Kristom. Svemu tome prethodi opomena u kojoj je naglasak stavljen da sam čini što naučava, da bude svjestan onoga što čini i da svoj život uskladi s onim što obavlja u službi.

Ako govorimo o svećeničkoj duhovnosti, onda možemo reći da je sva njezina bit sadržana u ovim riječima ređenja. Svećenik svoju duhovnost hrani onim što on izvršava, odnosno čini. Time je do vrhunca naglašen njegov identitet. To znači: između njegova djelovanja, njegovih „poslova“ i njegova življenja ne smije biti raskoraka nego jedno mora utjecati u drugo i jedno mora proistjecati iz drugoga.¹ Samo u tome slučaju ne možemo govoriti o diskrepanciji između onoga što svećenik čini i onoga što on jest.²

Drugi vatikanski sabor u svom dokumentu *Presbyterorum ordinis*, imajući pred očima – u ovom dokumentu – prvenstveno svećenika u pastoralu, ponajviše biskupijskoga, daje ključ njegove duhovnosti: to je „caritas pastoralis“. Ali i ta se pastoralna ljubav negdje mora hraniti. Duhovna hrana za svećenika u pastoralu očito više nije ona gotovo monaška, koja je sve donedavno bila ponuda svećeničkim kandidatima. No dokument ne odustaje od one monaške maksime, koja je ustvari ne samo monaška nego univerzalna. To je Benediktovo zlatno pravilo *ora et labora*, bolje reći orala labora. Drugim riječima: molitvu treba shvatiti kao najozbiljniji rad koji obavljam. Kao što u radu moram biti usredotočen na ono što činim, puštajući po strani sva druga razmišljanja, kao što se, kako to na hrvatskom jeziku izvrsno zvuči, trebamo posvetiti onome što sada činimo, kao što rad ima svoja pravila – sve to treba unijeti u molitvu.

Koliko se posvećujemo pastoralnome radu, onome što sada činimo, toliko će taj rad, to djelovanje posvećivati nas. To isto pravilo vrijedi za ono što je specifično duhovno, kao što su molitva, meditacija, sakramenti. Pravila rada, obavljanja drugih djelatnosti treba staviti u to specifično duhovno. Koliko se tome posvećujemo, toliko ono posvećuje nas.

1 To se ne može reći za svaki posao koji ljudi obavljaju. Mnogi se poslovi obavljaju s jednostavnom motivacijom zarade. Gdje se čovjek „našao“ u svome poslu, gdje prilazi s ljubavlju svome poslu, tu će on više dati sebe, imati bolje i veće rezultate. Ustvari, osjećat će da „posao“ vodi njega. On će osjećati da služi, ne tome poslu jer bi to bilo robovanje, nego onome dobru koji taj posao donosi drugim ljudima.

2 To ne znači da je svećenik lišen diskrepancija i frustracija. On se neće jednako ostvarenim osjećati kada izdaje razne dokumente kao i kada nekoga priprema poukom za primanje sakramenata; neće se osjećati jednako ostvarenim kada priprema za sakramente one za koje predmnijeva da se neće pojaviti u crkvi dok opet od nje nešto ne budu trebali i kada priprema za sakramente one za koje zna da će ih i dalje živjeti.

Papa Benedikt XVI., otvarajući ovu Svećeničku godinu, spominje u njoj temeljne izvore svećeničke duhovnosti: meditiranje riječi Božje i slavljenje euharistije.

Nadbiskup Devčić na početku Euharistijske godine za Riječku nadbiskupiju, a povodom proslave blagdana sv. Vida, u svojoj poruci *Euharistija i mučeništvo* izvrsno tumači euharistiju kao izvor svećeničke duhovnosti par excellence, prolazeći dijelove misnoga slavlja i iznoseći njihovo značenje.³

Prvo zapravo što nakon ređenja svećenik čini jest njegovo slavljenje mise u koncelecijaciji na samoj misi ređenja. Tu je započelo njegovo svećeništvo i tu se ono mora neprestano hraniti. Stoga misa ne može biti nešto što će obaviti ujutro pa da bude miran preko dana ili ono što mu još preostaje obaviti pri kraju radnoga dana.

Misa se ne obavlja, još manje „čita“. Misa se slavi cijelim životom. Bez euharistijskoga slavljenja župa je mrtva i pastoral je menadžerstvo, dušobrižništvo se pretvara u servis, svećenik u serviser.

EUHARISTIJA – BOŽJA KENOSIS

Svi mi svećenici znamo, vjerujemo i neprestano propovijedamo i naglašavamo kako je euharistija središte našega vjerovanja. Ljude stalno upućujemo na euharistijsko slavlje.⁴ Osobni stav predsjedatelja euharistijskoga slavlja neminovno ulazi u euharistijski čin te to postaje i za druge vidljivim i opipljivim. Koliko predsjedatelj živi što čini, toliko on čini što i koliko živi.

Sigurno je da euharistija ne smije biti privatizirano sredstvo ničije osobne duhovnosti, pa ni svećeničke, ali ona je njegov jedini izvor. O njemu ovisi koliko će se na tome izvoru napajati – za sebe i za druge.⁵ Zapravo, ne bi se trebao uopće opterećivati „drugima“ jer

3 To ne znači da svećenik ne smije rabiti i klasične oblike hrane za svoju duhovnost, kao što su: krunica, križni put, ostale privatne molitve.

4 Bilo bi dobro da se pitamo kako mi sami euharistijsko slavlje slavimo, kako mu prilazimo, ili ga samo obavljamo.

5 Danas, počevši od Drugog vatikanskog sabora, postoji brojna literatura o svećeničkoj duhovnosti dok se prije govorilo i pisalo samo o redovničko-monaškoj. No i najsuvremenija literatura o svećeničkoj duhovnosti ovoga tisućljeća i ovoga desetljeća dok nabravlja, proučava i analizira mnogu i mnogu „hranu“ za svećeničku duhovnost, *kada* se spominje euharistija, o njoj se najmanje

koliko se on sam napaja, toliko će davati odnosno biti smjernicom i poticajem drugima.⁶

Budući da je ova Svećenička godina povezana sa 150. obljetnicom smrti svetoga Ivana Arškoga, papa u svojem pismu citira njegov govor o povezanosti euharistije i svećenika. Ne čini veličinu svećenika ni gradnja crkve i ostalih objekata (Ivan Arški također je gradio), ni izvrsne pastoralne metode (da su bile razrađene kao danas, Ivan bi ih sigurno rabio), ni osobna askeza (koju je Ivan provodio bez ustupaka). Taj ponizni (za neke pomalo primitivan i tada i danas) arški župnik uzdiže svećenika, ali samo s obzirom na *dar* i *zadaću* (kako to naglašava papa), i to posebno i prvenstveno s obzirom na to da on slavi euharistiju, do nebeskih visina: „O kako je velik svećenik!... Bog ga sluša: on izgovara dvije riječi i naš Gospodin silazi s neba na njegov glas i zatvara se u malu hostiju.“⁷

Možda mi ne shvaćamo dovoljno tu veličinu Božje ljubavi. Možda ne želimo u sebi prihvatiti tu Božju *kenosis*, Božje silaženje. U konačnici, možda nam smeta prevelika Božja blizina. To zamjećuje i kardinal Ratzinger kada kaže: „Mi uopće ne želimo da nam Bog bude tako blizu; ne želimo ga tako malena, da se saginje k nama; želimo da bude velik i daleko od nas.“⁸

Priznanje sebi Božje blizine, tihe ali stvarne prisutnosti, izazov je za svakoga, posebno za svećenika koji tu blizinu slavi, koji je euharistijskim slavljem najbliži toj Božjoj blizini. Svijest o tome nameće slavitelju euharistije pitanje kakav je on pred Bogom, kako slavi njegov *silazak* u kruh i vino, kako se on osjeća u Kristovoj stvarnoj prisutnosti budući da mi vjerujemo kako je Krist supstan-

---

govori. Najviše se posvećuje pisanju o molitvi, o meditiranju riječi Božje, o sakramentu pomirenja, o ulozi Marije u duhovnosti svećenika. U posljednjih se 20 godina u svijetu organiziralo više simpozija na temu svećenika, ali i tu se vrlo oskudno zna govoriti o osobnome susretu svećenika s euharistijskim Kristom. Primjera radi, navodim međunarodni simpozij povodom 30. obljetnice dekreta PO na kojemu, od preko 60 izlagača, samo jedan izlagač, biskup, daje priopćenje „Svećenik i euharistija“ na jednoj stranici! Usp. CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Un amore più grande*, San Paolo, Milano, 1996.

6 Ponekad „drugi“ i „za druge“ ipak mogu biti znak bijega od osobnoga susreta s euharistijskim Kristom. Možemo druge hraniti njime, a da pri tome sami ostanemo gladni njega i onda si pribavljati drugu hranu kao surogat ili zamjenu za euharistijskoga Krista.

7 Cit. u BENEDIKT XVI., *Lettera del Santo Padre Benedetto XVI per l' indizione dell' anno sacerdotale in occasione del 150. anniversario del „Dies natalis“ di Giovanni Maria Vianney*, str. 2 (web stranica).

8 J. RATZINGER, *Bog s nama. Euharistija: središte života*, Verbum, Split, 2005., str. 76-77.

cijalno stvarno prisutan u kruhu i vinu. Ova svijest izaziva promjenu kod slavitelja. Stoga se najprije njemu nameće iskustvo učenika u Emausu s Isusom kada su ga prepoznali u blagoslivljanju kruha, lomljenju kruha i dijeljenju njima toga istoga kruha. Ne treba se svećenik previše opterećivati time prepoznaju li vjernici Isusa Krista u posvećenju, uzdignutoj, prelomljenoj i podijeljenoj hostiji. Svako euharistijsko slavlje prije svega slavitelju nameće pitanje: „Prepoznajem li ja, koji izgovaram Isusove riječi nad kruhom i vinom, u njima samoga Krista: utjelovljenoga, raspetoga i uskrsnuloga?“

Važno je posvješćivanje, odnosno znanje osobnoga iskustva. Iz slavljenja euharistije ono nije isključeno nego je sastavni dio njega. Euharistija vodi k iskustvu. Nouwen s obzirom na simboliku kaleža u našem životu kaže: „Nije dovoljno samo živjeti. Moramo znati kako živimo i što doživljavamo. Život koji se ne promišlja nije dostojan življenja.“⁹ Stajati pred misterijem euharistije, sudjelovati u tome misteriju – i ne promišljati, drugim riječima: ne biti potpuno tu, znači svesti euharistiju na jedno od pastoralnih sredstava. Protiv toga uzviknut će teolog Ratzinger: „Euharistija nikad nije sredstvo što ga možemo upotrijebiti; ona je Gospodinov dar, središte same Crkve, kojim ne možemo raspolagati. Ovdje nije riječ o osobnome prijateljstvu, o subjektivnim stupnjevima vjere, koje i onako ne možemo mjeriti, nego o stajanju u jedinstvu jedne Crkve i o našem poniznom čekanju da nam sam Gospodin to daruje. Umjesto da ovdje eksperimentiramo i tajni oduzimamo njezinu veličinu, da je obezvrjedimo kao puko sredstvo u našim rukama, trebali bismo i mi naučiti slaviti euharistiju čežnje i u zajedničkoj molitvi i nadi na nov način ići ususret jedinstvu s Gospodinom.“¹⁰

To je ustvari bit iskustva, subjektovo aktivno primanje, a ne subjektivizam euharistije kao sredstva za postizanje kreposti i smanjenje poroka. Euharistija nije nikakvo i ničije sredstvo; ona nije ni sredstvo za postizanje svetosti na koju smo svi pozvani. Ona je izvor svega toga.

9 H. J. M. NOUWEN, *Der Kelch unseres Lebens. Ganzheitlich Mensch sein*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1997., str. 25.

10 J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 53.

Euharistija je u prvome redu *susret*. Upravo je Božja kenosis ta koja omogućava susret. Bez nje do njega se ne bi moglo doći. Kao što u Starom zavjetu Bog uvijek sklapa Savez s narodom, tako u Novom zavjetu uvijek Krist silazi i ostvaruje susret.

Kao što se Savez sklapa riječima i gestama, tako i euharistijski susret ima riječi i ima geste, kao što riječi i geste ima svaki susret. Ovdje je Bog taj koji govori. Sva Biblija riječ je Božja, izričana i prericana na ljudski način. No nije isto čitati riječ Božju za spremanje propovijedi ili osobno meditirati riječ Božju. Riječ Božja u liturgijskome činu ima posebno značenje. Ovdje ona postaje stvarnom prisutnošću Boga koji govori, posebno kada se čita i sluša evanđelje. Za nj Ratzinger kaže: „...evanđelje je imperijalna poruka, u kojoj se istinski Gospodar svijeta, Stvoritelj, priginje k nama i s nama govori.“¹¹ U već spomenutom tekstu nadbiskup Devčić piše: „...bogoslužje je riječi u svetoj misi već svojevrsno blagovanje, takoreći pričest prije pričesti. To nas podsjeća na proroka Ezekijela koji govori kako mu je Bog zapovjedio da pojede i proguta svitak knjige što mu ga daje...“¹² Ovdje je riječ Božja oslikana ne kao bilo koja – pjesnička i umjetnička – riječ nego kao hrana. I ovdje nam Bog ne daje hranu kao što ju je davao u obliku mane ili prepelica izraelskom narodu u prolazu kroz pustinju, nego daje sebe za hranu. To je nevidljiva mana, ali koju se može čuti i osjetiti.

„Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?“¹³, pitaju se učenici u Emausu (Lk 24,32). Ima li sam svećenik, koji pred zajednicom u euharistijskom slavlju čita i tumači Pisma, to iskustvo dok izgovara riječ Božju? Ne treba se opterećivati pitanjem gore li srca vjernika kojima čita i tumači Pisma nego gori li pritom njegovo srce? Vjernici će to već zamijetiti... Papa Benedikt XVI. u svome pismu za početak Svećeničke godine postavlja pitanja koja se doista tiču svakoga svećenika jer su ujedno pitanje identiteta svakoga svećenika: „Jesmo li zaista prožeti riječju Božjom? Je li točno da je ona hrana od koje živimo više nego kruh i stvari ovoga svijeta? Poznajemo li je zaista? Vidimo li je? Bavi-

11 *Isto*, str. 134.

12 I. DEVČIĆ, *Euharistija i mučeništvo. Nadbiskupova poruka za blagdan sv. Vida*, u: *Službeni vjesnik*, 3/2009., str. 62.

mo li se iznutra ovom riječi tako da ona zaista daje pečat našem življenju i oblikuje naše razmišljanje?¹³ Biskup Franz Kampaus, koji je jednoj svojoj knjizi dao zanimljiv naslov *Priester aus Passion – Svećenik iz pasije* (gorućega žara – i/ili patnje), piše: „Samo ako sami slušamo, smijemo govoriti; samo ako sami primamo, smijemo dalje davati; samo ako smo sami evangelizirani, smijemo evangelizirati.“¹⁴ Ponazočenje Boga, Isusa Krista, posvješćivanje i proživljavanje stvarnosti da sada Bog govori neminovno dovodi do iskustva učenika u Emausu.

EUHARISTIJA – UTJELOVLJENI, RASPETI, USKRSNULI KRIST

Jednako je s ostalim dijelovima mise. U prikazanju darova utkan je sav život, sa svim uspjesima i neuspjesima, sa svim dizanjima i padanjima, s vjerom i nevjerom, s izvršavanjem i kršenjem zapovijedi Božjih, dakle sav život svakoga vjernika. I svećenika kao predsjedatelja slavlja. I ovdje je pitanje koliko je sam svećenik toga svjestan da prikazuje u prikaznim darovima i svoj konkretni svećenički svakodnevni život, sa svim dužnostima koje to zvanje sa sobom donosi. Prikazanje darova neminovno podsjeća na Kristovo prikazanje sebe Ocu iz ljubavi prema Ocu i ljudima. Također podsjeća i samoga svećenika na to da i njegov svećenički život mora biti trajno prikazanje Kristu svoga života za ljude. Isus je taj koji prikazuje naše živote, takve kakvi jesu, Ocu. Oni su ujedno njegovi prikazni darovi Ocu. „On takoreći nosi odjeću naše bijede i u njegovu prihvaćanju mi postajemo prikladni za Boga, otvara nam se pristup Bogu“, kaže kardinal Ratzinger.¹⁵

„Rad ruku čovječjih“ koji spominjemo prikazujući darove kruha i vina obuhvaća u sebi ne rad kao robovanje, rad koji čovjeka onečovječuje, nego rad koji je dio čovjekova identiteta, sam i sav način njegova življenja, sva njegova svijest i podsvijest, svaka nje-

13 BENEDIKT XVI., *nav. dj.*, str. 5.

14 F. KAMPHAUS, *Lichtblicke*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 2001., str. 137.

15 J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 26.

gova misao, riječ, čin, propust. Ali i čin stvaranja na koji Bog potiče već prve ljude.

Prinos darova već je žrtva, kao što svećenik kaže: „moja i vaša žrtva“. Najprije svećenikova žrtva prikazanja (s obzirom na sudionike misnoga slavlja). Kao što se Krist prikazanjem Ocu predao u ruke ljudima, tako i svećenik, prikazujući se u svakoj misi, predaje sebe i Kristu i ljudima, žrtvuje sebe. Ponazočujući Kristovu žrtvu prikazanja-predanja, on sebe poistovjećuje s Kristom kao žrtvom.

Misliti na prinos ljudskih darova znači te darove učiniti uvijek ljepšima, kao što je Abel prikazao najbolje što je imao; drugim riječima: učiniti svoj život što sličnijim onome što činim u euharistiji.

Također i ovdje vrijedi: što je veća svijest o tome kod samoga slavitelja mise, to više ta misa postaje misnom žrtvom koja se ne sastoji iz rubrika koje treba proći nego iz prikazanja i žrtvovanja. Što smo svjesniji nazočnosti Krista koji se prikazuje i predaje, to ćemo se više mi u misnoj žrtvi prikazati i predati. Svećenička je duhovnost koja proistječe iz euharistije i prinos i žrtva.

U euharistijskom slavlju, u misi, postaje nazočan, prisutan, sam i sav Isus Krist iz evanđelja: utjelovljen, rođen u Betlehemu, onaj koji je živio kao odrastao navješćujući Radosnu vijest spasenja, onaj koji se predao ljudima, koji je proživio muku i smrt. Tako euharistija nije čisti spomen, slavljenje prošlosti, nego je to proslava sadašnje Kristove prisutnosti.¹⁶

Vrhunac mise i vrhunac Kristove prisutnosti jest *pretvorba*. Svećenik se ne bi trebao opterećivati, podižući uvis hostiju-tijelo Kristovo i kalež s vinom-krv Kristovu koliko vjernici *tu i sada* prepoznaju Isusa Krista nego koliko taj službenik svetih tajni sam prepoznaje Isusa Krista kojega drži i uzdiže. I to je kenosis Kristova: on postaje nazočan po svojim riječima kada ih izgovara svećenik.

¹⁶ Usp. *Isto*, str. 51.

PRIČEST – GOZBA

Krist dolazi dati sebe za hranu, kao što je jednom propovijedao: „Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijek“ (Iv 6,51). Kalež sve njegove patnje, u koju je uključena sva naša patnja, jest, kako kaže Nouwen, kalež patnje, kalež radosti i kalež blagoslova.¹⁷

Pričest je više nego hrana i više nego poistovjećivanje sebe s Kristom. Augustin to najbolje izražava: „Primate što jeste: tijelo Kristovo, kako biste postali što primete: tijelo Kristovo.“¹⁸ Isti u svojim *Ispovijestima* stavlja Isusu u usta riječi: „I nećeš ti mene pretvarati u sebe kao hranu svoga tijela, nego ćeš se ti promijeniti u mene.“¹⁹

Dok se stoljećima naglašavalo euharistiju-misu samo kao nekrvnu žrtvu, danas ju se naglašava i kao gozbu, na koju Krist poziva i na kojoj on samoga sebe daje za hranu.

Krist svaki dan s nama želi slaviti, želi ustoličiti gozbu. On je taj koji nas poziva. Ta se gozba odvija u vremenu i ima svoj vremenski tijek. Ali ona je i predokus buduće gozbe koja se neće odvijati u ograničenome vremenu. S raspetim i uskrsnulim Kristom započelo je eshatološko vrijeme. Raj tumačimo kao trajno prebivanje s Bogom, kao gledanje Boga licem u lice, kao motrenje Boga.²⁰ Euharistija je već predokus nebeske gozbe. Ona pretvara djelo naših ruku u božansku hostiju i božanski kalež, u tijelo i krv Kristovu. To je preobraženje cjelokupnoga svemira, svega stvorenoga, cjelokupnoga stvorenja, čime započinje eshaton. Euharistija je tabor preobraženja. Ona je anticipacija buduće trajnosti preobraženja. Taj trenutak preobraženja euharistija nam nudi svaki dan. Svaki se dan raspeti i uskrsnuti Isus pred nama u euharistiji preobražava.

17 Usp. H. J. M. NOUWEN, *nav.dj.*, str. 29, 41, 67.

18 Cit. u: F. KAMPHAUS, *Priester aus Passion*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1993., str. 268.

19 A. AUGUSTIN, *Ispovijesti*, VII, 10,16, KS, Zagreb, 1973., str. 144.

20 Naravno da se tu ne misli na neko pasivno „gledanje“ nego na aktivnost, kao što svaka meditacija, svaka kontemplacija, ali i svaki umni rad u sebi sadrži vrlo veliku aktivnost.

IDITE U MIRU

Petar bi htio zaustaviti to vrijeme. Mi bismo možda htjeli da to vrijeme što brže prođe kako bismo napokon nešto mogli raditi i nešto korisno učiniti.

Ne moramo se bojati niti misliti da nam euharistijsko slavlje nije potrebno svaki dan, a još manje misliti kako s njim kao da gubimo vrijeme za koje bismo mogli učiniti nešto korisno. Svećeništvo nije u činiti nego u biti, nije aktivizam nego molitvom pretvaranje rada u molitvu. Pristupajući euharistiji, svećenik pristupa stvarnome izvoru svoje duhovnosti. Svijest o tome neminovno se unosi u način slavljenja euharistije. „Slaveći euharistiju postati euharistija!“²¹

Na gozbi moramo biti neopterećeni onim što će doći, odnosno što nas čeka poslije, jer je time i sama gozba izgubljena. Na gozbi se moramo opustiti. Njoj se moramo prepustiti. Što se više na njoj uspijemo prepustiti, to ćemo više slaviti.

Ali i više od gozbe, slavlja ponijeti u svoju svakodnevnicu.²² No za to gozba mora biti toliko stvarna da uistinu, a ne fiktivno, glumački, bude slavljena. Stvarnost gozbe ne smije biti daleko od stvarnosti svakodnevnoga djelovanja. Zato naglasak valja staviti na *stvarnost gozbe*, na stvarnu nazočnost Isusa Krista u euharistiji. Tek onda on može prožeti našu svakodnevnicu, a ne nestati iz nje. Ako nismo dovoljno shvatiti da je euharistija Božje darivanje iz ljubavi, nećemo moći ni mi svećenici nastaviti euharistiju poslije euharistije, tj. darivanje iz ljubavi.

„Ne može se stalno hodati s Gospodinom, uvijek iznova izgovarati ove velike riječi: 'Ovo je moje tijelo i moja krv', ne može se uvijek iznova dodirivati Gospodinovo tijelo, a da nas on ne pogađa i ne prožima, ne mijenja i ne vodi.“²³

21 M. PARLOV, *nav. dj.*, str. 44.

22 Autori koji govore o euharistiji kao izvoru svećeničke duhovnosti rekao bih da se premalo zaustavljaju na samoj euharistiji, makar ju nazivali središtem svih središta svećeničke duhovnosti i njegova sveukupnoga djelovanja. Prevelika je opterećenost rezultatima poslije, čije preveliko naglašavanje, veće od samoga slavlja, gotovo da stvarno pretvara euharistijsko slavlje u sredstvo svećeničke duhovnosti. Kao da ne želimo barem malo potpuno sudjelovati u anticipaciji „već sada“ eshatona, bježeći u „još ne“.

23 J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 138.

Kako bismo to zaista shvatiti, odnosno prenijeli u drugi dio života, moramo znati: „Tek zajedništvo s tijelom Isusa Krista stvara zajedništvo u tijelu Kristovu: Crkvi.“²⁴ Euharistija je, kao prvi izvor svećeničke duhovnosti, i poveznica svih različitih službi koje svećenik ima. Kako svećenik obavlja službu euharistije, tako će obavljati i druge službe. Površno slavljenje euharistije, smatra Greshake, stvara površnim svaki drugi rad, i nastavlja: „Ovdje (u euharistiji) se najdublje postavlja pitanje kako on (svećenik) želi shvatiti sebe: kao menadžer u dušobrižništvu ili kao čovjek Božji, kao funkcionar ili kao onaj tko svoje djelovanje obavlja iz druženja s Kristom.“²⁵ Koliko smo sjedinjeni u euharistiji s Kristom – a Krist nas nigdje tako ne poziva na sjedinjenje kao upravo tu – toliko djelujemo. Euharistija je na neki način i sjedenje do nogu Gospodinovih i sjedenje za stolom s Kristom. Kardinal Ratzinger tvrdi da se svećenički život konkretizira u euharistijskom misteriju.²⁶

EUHARISTIJA - ZAJEDNIŠTVO

Euharistija svećenika podsjeća na njegov osobni križ, na to da je on sam zrno pšenice i da iz njegova srca mora u kalež teći krv.²⁷ To se zrno ne melje i ta se krv ne toči za Krista nego s Kristom za bližnjega.

Kršćanska se duhovnost ne sastoji iz raznoraznih praksi za postizanje kreposti i oslobađanje od poroka. Ona nije askeza askeze radi nego je nužno usmjerena na Drugoga i drugoga, na zajedništvo s Drugim i drugima. Nitko od kršćana, dakle, ne živi sebi nego kako sebi živi, tako živi drugima, bio on toga svjestan ili ne, htio to on ili ne. Svaki život pojedinca nužno je usmjeren prema društvenoj dimenziji.²⁸

Euharistija ima uvijek dimenziju zajedništva. Svećeniku se preporuča da ju ne slavi sam. Naglašava se pozivanje svih vjernika

24 F. KAMPHAUS, *Priester aus Passion*, str. 270.

25 G. GRESHAKE, *Priestersein*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1982., str. 169.

26 Usp. J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 103.

27 Usp. *Isto*, str. 21.

28 Tu se razlikujemo od duhovnosti nekršćanskoga Istoka za kojega drugi, na čovjekovu putu prema savršenstvu, ima sve manje značenje.

na euharistijsko zajedništvo. Kardinal Ratzinger naglašava euharistijsko zajedništvo koje Crkva razlikuje od svih ostalih zajedništava.²⁹ Papa Ivan Pavao II. naglašava ono što se već stoljećima zove „euharistijom poslije euharistije“. Ali da bi se to dogodilo, ne možemo preskočiti niti zanemariti niti olako shvatiti euharistiju. „Ne samo da upoznajemo ljubav (u euharistiji), nego sami počinjemo ljubiti. Dolazimo takoreći na put ljubavi i napredujemo na ovome putu. Ljubav što se u nama rađa od euharistije zahvaljujući njoj razvija se u nama, produbljuje i jača... Autentičan smisao euharistije postaje po sebi škola djelatne ljubavi prema bližnjemu.“³⁰ Euharistija okuplja ljude međusobno, ljude različite po boji kože, dobi, tjelesnom, psihičkom i duhovnom ustrojstvu, materijalnom stanju. Nitko tako različite ne može okupiti kao euharistijski Krist. Još manje da budu jedno, još manje da skrbe i vode brigu jedni o drugima, da „radost i nada, žalost i tjeskoba“ (GS 1) pripada svima i svakome pojedincu. Socijalni nauk Crkve niknuo je na početku Crkve iz euharistije. „Primiti euharistiju znači: proći sve dimenzije ljudskoga bića... Ali tu spada ne samo liturgija i duhovnost nego i prividno ono što je posve svjetovno: naša spremnost brinuti za to da mogu jesti oni koje ne poznamo, ali koji trebaju našu pomoć.“³¹

Papa Benedikt XVI. želi oduzeti euharistiji privatnost i za samoga svećenika, kategorično tvrdeći: „...euharistija nije vlasništvo svećenika niti pojedine župe, nego je ona dar Isusa Krista čitavoj Crkvi i svoju veličinu zadržava samo ako je prihvaćena kao takva.“³² Za njega su neodvojivo povezani Crkva i svećeništvo jer su, kako kaže, „rođeni u isto vrijeme“.³³ Kao što Crkva postoji živa već dvije tisuće godina, tako Krist živi u euharistiji koju ona slavia cijelo vrijeme njenoga postojanja. Zato euharistija ne okuplja samo one koji su *hic et nunc* na njoj nazočni nego sve, tijekom svih vremena i u svim prostorima kugle zemaljske: „Jer *euharistijsko slavlje nije*

29 Usp. J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 52-54.

30 Cit. u: A. FAVALE, *Duhovnost prezbiterske službe*, VVTŠ, Sarajevo, 1991., str. 119, 122.

31 J. RATZINGER – BENEDIKT XVI., *nav. dj.*, str. 54.

32 J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 65.

33 *Isto*, str. 133.

samo susret neba i zemlje nego i susret ondašnje i današnje Crkve, susret Crkve ovdje i tamo (podvukao autor).³⁴

Tako shvaćena euharistija – u svojoj dimenziji zajedništva i u svojoj socijalnoj dimenziji karitasa – ne može biti drugo nego, kako kaže kardinal Ratzinger: „Ali euharistija je više nego ceremonija, nego liturgija. Ona je oblik življenja.“³⁵

ADORACIJA

Kad govorimo o adoraciji, onda obično mislimo na klanjanje koje svećenik upriličuje s vjernicima.³⁶ Za Ivana Vianneya se zna da je osobito sam znao dugo vremena provoditi pred Presvetim. Iskustvo svoje adoracije on predaje vjernicima na vrlo jednostavan način, iznoseći time bit klanjanja: „Ne treba puno govoriti da bismo dobro molili... Zna se da je Isus tamo, u svetohraništu: otvorimo mu svoje srce, radujmo se njegovoj svetoj prisutnosti. To je najbolja molitva.“³⁷

Možda smo zaboravili ili se možda premalo govori o tome da je adoracija-klanjanje doista najbolja molitva. Ona nije izgovaranje lijepih molitava, nije ni meditacija ni kontemplacija nekoga biblijskoga teksta. Klanjanje znači učiniti duboki poklon, iz dubine duše, Vladari koji je tu-nazočan, tu-prisutan. Bez riječi i bez razmišljanja stajati (sjediti, klečati) u dubokom naklonu pred Kristom. To je pohvala njegovoj stvarnoj prisutnosti. „Iz vjere u stvarnu Kristovu prisutnost u euharistiji... u svećeniku se mora roditi želja za trajnim susretom, prijateljstvom i intimnošću s euharistijskim Isusom... Svećenik ne bi smio zaboraviti da je njegovo prvo zvanje i poslanje biti s Isusom i to ponajprije s euharistijskim Isusom.“³⁸ Budući da euharistijsko slavlje ima svoje obrasce i vrijeme koje valja poštivati, ne možemo i ne

34 J. RATZINGER, *nav. dj.*, str. 51.

35 J. RATZINGER – BENEDIKT XVI. *Diener eurer Freude. Meditationen über die priesterliche Spiritualität*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 2006., str. 68.

36 Klanjanje ili adoracija nije i ne može biti neprestano čitanje, pjevanje ili moljenje pred izloženim Presvetim nego klanjanje znači više klanjanje u vanjskoj i unutarnjoj šutnji.

37 Cit. u: BENEDIKT XVI., *nav. dj.*, str. 3 (internet).

38 M. PARLOV, *nav. dj.*, str. 47.

smije euharistiju pretvoriti u neki drugi molitveni susret. Klanjanje nema određenih obrazaca niti vremensku ograničenost.

Koliko smo svjesni Kristove prisutnosti u euharistiji, koliko smo je svjesni u našoj svakodnevnici, u svemu što činimo i što jesmo, toliko ćemo nalaziti vremena za osobnu adoraciju, osobno klanjanje. Ako se euharistija nastavlja poslije euharistije, pod čime se podrazumijeva naše karitativno djelovanje, gdje idemo ususret Kristu u raznim potrebnima i nevoljnima, malo se misli da euharistija poslije euharistije također znači naš svakodnevni rad i odmaranje, jer takvim nastavljanjem euharistije u radu i odmoru mi posvećujemo rad i odmor. Sve tada zadobiva šardenovsko kozmičko kristološko obilježje. Euharistija poslije euharistije *par excellence* jest adoracija-klanjanje. Favale uspoređuje euharistijskoga Isusa s osobom koju se voli: „često se misli na nju, rado je se posjećuje, uživa se u njezinoj nazočnosti, njoj se otkrivaju vlastiti osjećaji i tajne“.³⁹ Upravo u adoraciji to možemo činiti, ali samo onoliko koliko smo u euharistiji svjesni stvarne Kristove nazočnosti.

ZAKLJUČAK

Euharistija zahtijeva cjelokupnoga čovjeka. Ona je gorući grm koji gori, a ne izgara, pred kojim moramo biti izuveni (oslobođeni svega materijalnoga i svih drugih briga i misli) i u stavu adoracije. „Slaveći euharistiju postati euharistija!“, uzvikuje Parlov.⁴⁰ Već spomenuti citat Augustina govori kako ne pretvaramo mi Krista u sebe nego on nas pretvara u sebe. Kao što isti kaže, Kristova stvarna nazočnost u euharistiji znak je najvećega Božjega dara čovjeku. Stoga bi i čovjek – osobito misnik – morao, kudikamo više nego Abel, prikazivati svaku misnu žrtvu kao najveći dar Gospodinu.

„Poslušan Gospodinovoj predaji: 'Ovo činite meni na spomen', svećenik posadašnjuje Kristovu stvarnu i bitnu nazočnost i pričešćuje se njegovom puninom. Zato u svećeniku, koji je otvoren božanskome djelovanju, svaka misa čini da raste kvasac novoga

³⁹ A. FAVALE, *nav. dj.*, str. 123.

⁴⁰ *Isto*, str. 44.

života, nudi mu milost uskrsnuća, jača njegovo suobličenje slavnom uzoru, Kristu, potpuno ga preoblikuje u njegovu sjajnu sliku i uranja ga u središte trojstvenog života, od kojega svećenička duhovnost i svetost primaju poticaj i raširenje.⁴¹

Kako bi euharistijsko slavlje doista bilo proslava euharistije, bitnu ulogu u tome imaju osobna svijest i vjera predvoditelja euharistijskoga slavlja u stvarnu Kristovu prisutnost u euharistiji. Naravno da stvarnost euharistije ide iznad toga, ali proslava je onakva kako u nju unosimo sebe. Iz takve se proslave vraćamo u svakodnevnicu koja će biti onakva „euharistija poslije euharistije“ kako smo slavili euharistiju. Uglavnom svi citirani autori naglašavaju svećenikovu svijest i vjeru u Isusovu stvarnu euharistijsku nazočnost. Upravo zbog toga euharistija ne može biti sredstvo kao što prisutnost onoga koga volimo jednostavno u nama budi radost njegove nazočnosti i ništa drugo, nikakvo sredstvo, nikakvo koristoljublje. Ona će biti onoliko prvi i glavni izvor svećenikove duhovnosti i svega njegova djelovanja i življenja, on će sam toliko postajati euharistijom koliko je svjestan Kristove stvarne nazočnosti. Za vjeru pretpostavljamo da ona postoji, ali valja stvarati svijest o njoj. Što je više svećenik nazočan, prisutan i dušom i tijelom u onome što čini u euharistiji, to će biti veća svijest i iskustvo Kristove euharistijske prisutnosti.

Tu je u prvom redu Krist koji daje sebe za hranu i svoju krv za piće. Smatram da više moramo stavljati naglasak na tu stvarnost nego na drugu, također stvarnost: na poistovjeđivanje sebe, svoga života s euharistijskim kruhom. Posvješćivati si moramo prije svega Krista i njegovu stvarnu nazočnost.

Ivan Pavao II. za svećenika, za sebe i euharistiju kaže: „Svećenik je čovjek euharistije (podvukao autor). Tijekom gotovo pedeset godina svećeništva ono što za mene i dalje nastavlja biti najvažniji i najsvetiji trenutak jest slavljenje euharistije. U meni je dominantna svijest slaviti na oltaru *in persona Christi* (podvukao autor). Nikada tijekom ovih godina nisam propustio slaviti presvetu žrtvu... Sveta misa je na posvemašnji način središte moga života i svakoga mojega dana (podvukao autor). Ona se nalazi u središtu

41 A. FAVALE, *nav. dj.*, str. 121.

---

teologije svećeništva, teologije koju sam naučio ne toliko iz pisanih knjiga koliko od živih primjera svetih svećenika, prije svega od svetoga arškoga župnika Ivana Marije Vianneya.⁴²

---

42 IVAN PAVAO II., *Discorso pronunciato in aula Paolo VI dal Santo Padre durante il recital nel corso del Simposio*, u: CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Sacerdozio. Un amore più grande*, San Paolo, Milano, 1996., str. 13.

**LIVE THAT WHAT YOU DO!
EUCHARIST – THE SOURCE OF THE SPIRITUALITY OF
THE PRIEST**

Summary

Today the priestly spirituality is a much debated pastoral issue, unlike so in the past. The pastoral activity itself has a spiritual thread, but it is noted that the priest – because of the pastoral ministry – needs to cultivate a spirituality. It can not be a monastic spirituality, but necessarily a *caritas pastoralis*.

The main and everyday part of the pastoral activity is the Eucharist, which is also a source for the Christian spirituality, in a special way for a priest that celebrates and leads the celebration of the Eucharist. The Eucharist has the dimension of the sacrifice, part of which is the kenosis, God's descending towards man, and the banquet as the ascending, with the anticipation of a future eternal life.

The way of celebrating the Eucharist is important for a priest, since on it relies complete further activity, i.e. the life of the “Eucharist after the Eucharist”.

The Eucharist is not and it can not be the means of a personal spirituality and a personal sanctification, but its character is necessarily of a banquet – a communal one.

Caritas pastoralis and the encouragement to the priest given on the ordination day to live that what he does are a part of a one priestly spirituality.

Key words: *Eucharist, caritas pastoralis, kenosis, sacrifice, banquet, Eucharist after the Eucharist, adoration.*

